

سند راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

فاز اول:

بررسی الزامات تحقق چشم انداز فناوری اطلاعات

دفتر برنامه ریزی و توسعه فناوری اطلاعات

گروه توسعه فناوری اطلاعات

دی ماه ۱۳۸۹

مجری: دکتر مهران رضوانی

همکاران:

مجید خسروی

مهدی شاملی

محسن زارعی

محمد هادی علیپور

سید سجاد میر غضنفری

فهرست مطالب

خلاصه مدیریتی	۶
بخش اول: اسناد فرابخشی و بخشی	۸
فصل اول : اسناد و قوانین کلان ملی و فرابخشی	۹
۱. چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی	۱۰
۲. قانون چهارم برنامه توسعه کشور	۱۱
۲.۱. سیاستهای کلی در امور فرهنگی، علمی و فن آوری (نامه ابلاغی مقام معظم رهبری در مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۱):	۱۱
۲.۲. مواد قانون برنامه چهارم توسعه مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات و متناسب با برنامه راهبردی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱۳
۳. مواد قانون برنامه سوم توسعه با اعمال آخرین اصلاحات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات متناسب با برنامه راهبردی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۱۹
فصل دوم: اسناد بخشی	۲۰
۱. پیشینه اسناد مرتبط با فناوری اطلاعات در کشور	۲۱
۲. سند راهبردی فناوری اطلاعات جمهوری اسلامی ایران (نظام فناوری اطلاعات کشور)	۲۱
۲.۱. بیانیه ارزش ها	۲۲
۲.۲. بیانیه چشم انداز	۲۲
۲.۳. بیانیه مأموریت	۲۲
۲.۴. حوزه های راهبردی	۲۳
۲.۵. اهداف بنیادی	۲۳
۳. سند امنیت فضای تبادل اطلاعات (افتا) - موضوع بند ۴۴ برنامه چهارم توسعه کشور	۲۵
۳.۱. بررسی روند تاریخی افتا و شوراهای عالی	۲۵
۳.۲. وضعیت افتا در دستگاه های دولتی	۲۷
۴. نظام جامع تولید و ساماندهی محتوای الکترونیکی ایران (تسما)	۲۸
۵. پیش نویس هفتم لایحه جامعه ارتباطات و فناوری اطلاعات - موضوع بند ج ماده ۵۷ برنامه چهارم توسعه	۲۹
۶. ابلاغیه مقام معظم رهبری به شماره ۱/۱۰۳۳ مورخ ۱۳۸۰/۳/۹ موضوع سیاست های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران درمورد " شبکه های اطلاع رسانی رایانه ای"	۳۰
۷. آیین نامه نحوه اجرای فعالیتهای مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور	۳۱
فصل سوم: اسناد کلان استان قم و دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم	۳۴
۱. سند چشم انداز بیست ساله استان قم	۳۵
۲. سند چشم انداز بیست ساله دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۳۶
۲.۱. چشم انداز:	۳۶
۲.۲. ماموریت	۳۷
۲.۳. ارزش های محوری	۳۸
۲.۴. مفاهیم محتوایی چشم انداز دفتر	۳۸
۳. سیاست کلان برنامه سه ساله دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم	۳۹

بخش دوم: بررسی وضعیت موجود درون سازمانی دفتر در حوزه فناوری اطلاعات.....	۴۰
۱. نمودار سازمانی دفتر تبلیغات اسلامی.....	۴۲
۲. نمودار سازمانی حوزه ریاست.....	۴۳
۳. شرح وظایف گروه توسعه فناوری اطلاعات.....	۴۴
۴. عارضه‌های موجود در حوزه فناوری اطلاعات دفتر.....	۴۵
۴.۱. عارضه‌های موجود در حوزه ساختار سازمانی و نظام مدیریت.....	۴۵
۴.۲. عارضه‌های موجود در حوزه منابع انسانی.....	۴۶
۴.۳. عارضه‌های موجود در حوزه سیستم‌ها.....	۴۷
۴.۴. عارضه‌های موجود در حوزه رویه‌های اجرایی.....	۴۸
۴.۵. عارضه‌های موجود در حوزه فرهنگ سازمانی.....	۴۹
۴.۶. عارضه‌های موجود در حوزه بودجه.....	۵۰
۴.۷. عارضه‌های موجود در حوزه شرح وظایف.....	۵۱
۴.۸. عارضه‌های موجود در حوزه کنترل و ارزیابی.....	۵۲
۴.۹. عارضه‌های موجود در حوزه نتایج.....	۵۳
بخش سوم: چالش‌های اساسی دفتر در حوزه فناوری اطلاعات.....	۵۵
۱. تعریف عملیاتی چالش.....	۵۶
۲. چالش‌های کلان مرتبط با ویژگی‌های کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات.....	۵۷
۳. چالش‌های محیطی کشور.....	۵۸
۴. چالش‌های سطح کل دفتر.....	۵۸
۵. چالش‌های حوزه فناوری اطلاعات دفتر.....	۶۴
پیوست شماره یک: اسناد راهبردی سازمان‌های منتخب.....	۶۹
۱. منشور راهبردی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات استان اصفهان.....	۷۰
۲. سند پنج ساله توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات استان مازندران.....	۷۱
۳. سند توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت نیرو در افق بیست ساله.....	۷۲
۴. سند راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات استان چهارمحال و بختیاری.....	۷۳
پیوست شماره دو: نمودار علی-معلولی عارضه‌های حوزه فناوری اطلاعات.....	۷۵

فهرست جداول

- جدول ۱: چالش‌های کلان مرتبط با ویژگیهای کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات..... ۵۷
- جدول ۲: چالش‌های محیطی کشور..... ۵۸

خلاصه مدیریتی

نوشتار پیش‌رو گزارش فاز اول طرح تدوین برنامه راهبردی فناوری اطلاعات دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم می‌باشد که به بررسی الزامات تحقق چشم‌انداز فناوری اطلاعات دفتر و بررسی محیط درونی و بیرونی اختصاص یافته است.

هدف از تهیه موارد مذکور برخورداری از پشتوانه‌ای جامع و راهنما به منظور ساماندهی فعالیت‌های مختلف بخش فناوری اطلاعات دفتر در قالب ارکان راهبردی این حوزه در محورهای متنوع کاری است.

ساماندهی گزارش به این صورت است که در بخش اول اسناد فرابخشی و بخشی حوزه فناوری اطلاعات کشور در قالب سه فصل بشرح زیر ارائه شده است. در فصل اول، اسناد و قوانین کلان ملی و فرابخشی؛ در فصل دوم، اسناد بخشی و در فصل سوم، اسناد کلان استان قم و دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم مورد تامل جدی و تفصیلی واقع شده‌اند. در این بخش تلاش شده تا با توجه به محتویات اسناد و قوانین مورد بررسی، الزامات تحقق چشم‌انداز فناوری اطلاعات دفتر شناسایی گردد.

در بخش دوم که به بررسی وضعیت موجود درون سازمانی دفتر در حوزه فناوری اطلاعات اختصاص یافته؛ نخست جایگاه سازمانی و شرح وظایف گروه توسعه فناوری اطلاعات تبیین و سپس عارضه‌های موجود در حوزه فناوری اطلاعات دفتر در ۹ محور ساختار سازمانی و نظام مدیریت، منابع انسانی، سیستم‌ها، رویه‌های اجرایی، فرهنگ سازمانی، بودجه، شرح وظایف، کنترل و ارزیابی و نتایج بازشناسی شده است.

در بخش سوم مبتنی بر دستاوردهای دو بخش پیشین چالش‌های اساسی دفتر در بخش فناوری اطلاعات با رویکرد راهبردی در چهار حوزه چالش‌های فناوری اطلاعات کلان مرتبط با ویژگیهای کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات، چالش‌های محیطی کشور، چالش‌های سطح کل دفتر و چالش‌های حوزه فناوری اطلاعات دفتر شناسایی شده‌اند.

رویه تدوین گزارش بدین صورت بوده است که از دو دسته داده‌های اولیه و ثانویه در قالب مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته و مستندات موجود در دفتر و اسناد کشور استفاده شده است.

توضیح اینکه در این بررسی چالش‌های مرتبط با حوزه فناوری اطلاعات در دو محور (محیط بیرونی و محیط درونی) و چهار بعد (بعد چالش‌های کلان مرتبط با ماهیت و ویژگیهای کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات، بعد چالش‌های محیطی بخش فناوری اطلاعات در کشور، بعد چالش‌های سطح کل دفتر و بعد چالش‌های حوزه فناوری اطلاعات دفتر) مورد کنکاش و مذاقه قرار گرفته‌اند.

در گام اول چالش‌های کلان مرتبط با ماهیت و ویژگیهای کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات (جمعا ۵ چالش) از اسناد و متون مختلف استخراج شده است. در گام دوم چالش‌های محیطی بخش فناوری اطلاعات در کشور (جمعا ۱۷ چالش) با استفاده از رویکرد تحلیلی بررسی محیط تکنولوژی، محیط فرهنگی- اجتماعی، محیط اقتصادی و محیط حقوقی- قانونی با موردکاوی و بازشناسی اسناد و قوانین فرابخشی و بخشی حوزه فناوری اطلاعات در کشور احصاء شده است.

در گام سوم چالش‌های سطح کل دفتر (جمعا ۶ چالش) با تاثیرگذاری بر فعالیت‌های حوزه فناوری اطلاعات از طریق بررسی جامع مستندات موجود دفتر و مصاحبه و نظرسنجی از خبرگان دفتر تعیین شده‌اند. و بالاخره گام چهارم چالش‌های حوزه فناوری اطلاعات دفتر (جمعا ۶ چالش) را از طریق بررسی جامع مستندات موجود دفتر و مصاحبه و نظرسنجی از خبرگان دفتر را مدنظر داشته است.

بخش اول:

اسناد فرابخشی و بخشی

فصل اول :

اسناد و قوانین کلان ملی و فرابخشی

۱. چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی

با اتکال به قدرت لایزال الهی و در پرتو ایمان و عزم ملی و کوشش برنامه‌ریزی شده و مدبرانه جمعی و در مسیر تحقق آرمانها و اصول قانون اساسی، در چشم‌انداز بیست ساله:

ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل.

جامعه ایرانی در افق این چشم انداز چنین ویژگی‌هایی خواهد داشت:

توسعه یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود، و متکی بر اصول اخلاقی و ارزشهای اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر: مردم سالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادیهای مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسانها، و بهره‌مند از امنیت اجتماعی و قضایی، برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی. امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی هم هجانبه و پیوستگی مردم و حکومت. برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت قضایی، تأمین اجتماعی، فرصتهای برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره‌مند از محیط زیست مطلوب. فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایتمند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن. دستیافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل. الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم سالاری دینی، توسعه کارآمد، جامعه اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی (ره)، دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت.

۲. قانون چهارم برنامه توسعه کشور

برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران با محوریت "توسعه مبتنی بر دانایی" در شش بخش و پانزده فصل به شرح تهیه و به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. سال ۱۳۸۴ اولین سال اجرای این در نظر گرفته شده است.

۲.۱. سیاستهای کلی در امور فرهنگی، علمی و فن آوری (نامه ابلاغی مقام معظم رهبری در مورخ ۱۳۸۲/۹/۱۱):

- ۱- اعتلا و عمق و گسترش دادن معرفت و بصیرت دینی بر پایه قرآن و مکتب اهل بیت (ع)
 - استوار کردن ارزشهای انقلاب اسلامی در اندیشه و عمل.
 - تقویت فضایل اخلاقی و ایمان، روحیه ایثار و امید به آینده.
 - برنامه‌ریزی برای بهبود رفتارهای فردی و اجتماعی.
- ۲- زنده و نمایان نگه داشتن اندیشه دینی و سیاسی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها.
- ۳- تقویت وجدان کاری و انضباط اجتماعی و روحیه کار و ابتکار، کارآفرینی، درستکاری و قناعت و اهتمام به ارتقای کیفیت تولید - فرهنگ‌سازی برای استفاده از تولیدات داخلی، افزایش تولید و صادرات کالا و خدمات.
- ۴- ایجاد انگیزه و عزم ملی برای دستیابی به اهداف مورد نظر در افق چشم انداز.
- ۵- تقویت وحدت و هویت ملی مبتنی بر اسلام و انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی و آگاهی کافی درباره تاریخ ایران، فرهنگ، تمدن و هنر ایرانی، اسلامی و اهتمام جدی به زبان فارسی.
- ۶- تعمیق روحیه دشمن‌شناسی و شناخت ترفندها و توطئه‌های دشمنان علیه انقلاب اسلامی و منافع ملی، ترویج روحیه ظلم‌ستیزی و مخالفت با سلطه‌گری استکبار جهانی.

۷- سالم سازی فضای فرهنگی، رشد آگاهی ها و فضایل اخلاقی و اهتمام به امر به معروف و نهی از منکر.

- اطلاع رسانی مناسب برای تحقق ویژگیهای مورد نظر در افق چشم انداز.

۸- مقابله با تهاجم فرهنگی.

- گسترش فعالیت های رسانه های ملی در جهت تبیین اهداف و دستاوردهای ایران اسلامی برای جهانیان.

۹- سازماندهی و بسیج امکانات و ظرفیتهای کشور در جهت افزایش سهم کشور در تولیدات علمی جهان.

- تقویت نهضت نرم افزاری و ترویج پژوهش.
- کسب فناوری، به ویژه فناوریهای نو شامل ریز فناوری و فناوریهای زیستی، اطلاعات و ارتباطات، زیست محیطی، هوافضا و هسته ای.

۱۰- اصلاح نظام آموزشی کشور، شامل: آموزش و پرورش، آموزش فنی و حرف های، آموزش عالی و کارآمد کردن آن برای تأمین منابع انسانی مورد نیاز در جهت تحقق اهداف چشم انداز.

۱۱- تلاش در جهت تبیین و استحکام مبانی مردم سالاری دینی و نهادینه کردن آزادیهای مشروع از طریق آموزش، آگاهی بخشی و قانونمند کردن آن.

۲.۲. مواد قانون برنامه چهارم توسعه مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات و متناسب با برنامه راهبردی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

ماده ۱۰ بند "ج" قسمت ۴

دولت مکلف است از سال اول برنامه چهارم، نسبت به برقراری نظام بانکداری الکترونیکی و پیاده سازی رویه های تبادل پول و خدمات بانکی الکترونیکی ملی و بین المللی در کلیه بانکهای کشور و برای همه مشتریان اقدام نماید.

ماده ۳۰ بند "ب" ردیف ۷

وزارتخانه های نفت، نیرو، ارتباطات و فناوری اطلاعات و شرکتهای تابعه مکلف اند با استفاده از آخرین فناوری ها، سیستم خدماتی آب، برق، گاز، مخابرات و سوخت رسانی را به گونه ای ایمن سازند که در اثر بروز حوادث، خدمات رسانی مختل نگردد.

ماده ۳۸ بند "الف"

دولت موظف است، تا پایان سال اول برنامه چهارم در قلمرو های اقتصادی که انحصار طبیعی و یا قانونی وجود دارد و همچنین در قلمروهایی که انحصارات جدید، ناشی از توسعه اقتصادی شبکه ای و فناوری اطلاعات و ارتباطات به وجود می آیند، با رعایت حقوق شهروندان، لایحه تسهیل شرایط رقابتی و ضد انحصار را به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند.

ماده ۴۳

دولت موظف است، نظر به اهمیت نقش دانش و فناوری و مهارت، به عنوان اصلی ترین عوامل ایجاد ارزش افزوده در اقتصاد نوین، اقدامهای زیر را به عمل آورد:

الف: نوسازی و بازسازی سیاستها و راهبردهای پژوهشی، فناوری و آموزشی، به منظور توانایی پاسخگویی مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی کشور به تقاضای اجتماعی، فرهنگی و صنعتی و کار کردن در فضای رقابت فزاینده عرصه جهانی، طی سال اول برنامه چهارم.

ب: تهیه برنامه های جامع توسعه علمی و فناوری کشور (به ویژه فناوری با سطوح عالی علوم و فناوری روز جهانی) در بخشهای مختلف، طی سال اول برنامه چهارم.

ج: پیش بینی تمهیدات لازم به منظور بهره برداری حداکثر از ظرفیتهای ملی و منطقه ای حوزه های فناوری اطلاعات، فناوری زیستی و ریزفناوری، زیست محیطی، هوافضاها و هسته ای.

د: بازنگری در ساختار و نوسازی فرایندهای تحقیقات و آموزش علوم انسانی و مطالعات اجتماعی و فرهنگ، به منظور توسعه کیفی و حرفه ای شدن پژوهش در حوزه مذکور و ایجاد توانایی نظریه پردازی در حوزه های اجتماعی در سطح جهانی و پاسخگویی به نیازهای تصمیم سازی در دستگاههای اجرایی کشور، طی سال اول برنامه چهارم.

ماده ۴۴

دولت موظف است، به منظور استقرار جامعه اطلاعاتی و تضمین دسترسی گسترده امن و ارزان شهروندان به اطلاعات مورد نیاز اقدامهای ذیل را به عمل آورد:

الف: حمایت از سرمایه گذاری در تولید و عرضه انواع محتوی و اطلاعات به زبان فارسی در محیط رایانه ای با تکیه بر توان بخش خصوصی و تعاونی.

ب: اتخاذ تدابیر لازم به منظور کسب سهم مناسب از بازار اطلاعات و ارتباطات بین المللی استفاده از فرصت منطقه ای ارتباطی ایران از طریق توسعه مراکز اطلاعاتی اینترنتی ملی و توسعه زیرساختهای ارتباطی با تکیه بر منابع و توان بخشهای خصوصی و تعاونی و جلب مشارکت بین المللی.

ج: تهیه و تصویب سند راهبردی برقراری امنیت در فضای تولید و تبادل اطلاعات کشور در محیطهای رایانه ای حداکثر تا پایان سال اول برنامه چهارم.

ماده ۴۵

دولت موظف است، به منظور گسترش بازار محصولات دانایی محور و دانش بنیان، تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی و نوآوری و گسترش نقش بخش خصوصی و تعاونی در این قلمرو، اقدامهای ذیل را به انجام برساند:

الف: طراحی و استقرار کامل نظام جامع حقوق مالکیت معنوی، ملی و بین المللی و پیش بینی ساختارهای اجرایی لازم.

ب: تأمین و پرداخت بخشی از هزینه های ثبت جواز امتیاز علمی در سطح بین المللی و خرید جوازهای امتیاز علمی ثبت شده داخلی، توسط تولید کنندگان.

ماده ۵۷

دولت موظف است، به منظور توسعه ارتباطات و فناوری اطلاعات، تحقق اقتصاد مبتنی بر دانایی و کسب جایگاه برتر منطقه اقدامهای ذیل را انجام دهد:

ب: تأمین و تضمین ارایه خدمات پایه ارتباطی و فناوری اطلاعات در سراسر کشور.

ج: تهیه لایحه "قانون جامع ارتباطات" در سال اول برنامه چهارم.

ماده ۱۰۴ بندهای "الف" - "ب" - "ز" - "ط"

دولت مکلف است، به منظور رونق اقتصاد فرهنگ، افزایش اشتغال، بهبود کیفیت کالا و خدمات، رقابت پذیری، خلق منابع جدید، توزیع عادلانه محصولات و خدمات فرهنگی و ایجاد بستر مناسب برای ورود به بازارهای جهانی فرهنگ و هنر و تأمین فضاهاى كافى برای عرضه محصولات فرهنگی، اقدامهای ذیل را به عمل آورد:

الف: اصلاح قوانین و مقررات، برای رفع موانع انحصاری، تقویت رقابت پذیری و فراهم سازی زمینه های بسط مشارکت مردم، نهادهای غیر دولتی، صنفی و حرفه ای در امور فرهنگی و هنری.

ب: اقدام قانونی لازم برای تأسیس صندوقهای غیر دولتی ضمانت، به منظور حمایت از تولید، توزیع و صادرات کالاها و خدمات فرهنگی و هنری، سینمایی، مطبوعاتی و ورزشی در سطح ملی و بین المللی.

ز: ساماندهی نظام یارانه ای بخش فرهنگ، با اولویت کودکان، دانش آموزان و دانشجویان با رویکرد تغییر نظام پرداخت یارانه از تولید به سمت مصرف، برای ک لیه اقشار جامعه و خرید محصولات فرهنگی.

ط: انجام حمایتهای لازم، از اشخاص حقیقی و حقوقی، که در چارچوب مقررات مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی در توسعه فضاهای مجازی فرهنگی، هنری و مطبوعاتی در محیطهای رایانه ای و اینترنتی فعالیت می کنند و به ویژه اعطای تسهیلات لازم برای برپایی پایگاههای رایانه ای و اطلاع رسانی حاوی اطلاعات فرهنگی، دینی، تاریخی و علمی به زبان و خط فارسی توسط بخشهای مختلف اجرایی کشور جهت استفاده عموم و همچنین ایجاد شرایط لازم توسط صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران برای دریافت برنامه های صوتی و تصویری از طریق شبکه های اطلاع رسانی کابلی و کانالهای ماهواره ای بر اساس ضوابط سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

آیین نامه اجرایی مربوطه با هماهنگی وزارتخانه های فرهنگ و ارشاد اسلامی، ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید. آیین نامه اجرایی این بند توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۰۶ بندهای "ب" - "ط"

دولت مکلف است، به منظور تعمیق ارزشها، باورها، فرهنگ معنویت و نیز حفظ هویت اسلامی- ایرانی، اعتلای معرفت دینی و توسعه فرهنگ قرآنی، اقدامهای ذیل را انجام دهد:

ب: گسترش فعالیتهای رسانه های ملی و ارتباط جمعی در جهت مقابله با تهاجم فرهنگی، سالم سازی فضای عمومی، اطلاع رسانی صحیح و تحقق سیاستهای کلی برنامه چهارم، با فراهم آوردن زمینه های مناسب انتشار گزارشهای عملکرد دستگاهها و افزایش امکان دسترسی جامعه به آموزشهای عمومی، فنی- حرفه ای، ترویجی و آموزشهای عالی از طریق شبکه های صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران.

ط: به کارگیری شیوه ها، راهکارها و ابزارهای نوین در عرصه تبلیغات دینی.

ماده ۱۰۸ بندهای "الف" - "ب"

دولت موظف است به منظور زنده و نمایان نگهداشتن اندیشه دینی و سیاسی و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و برجسته کردن نقش آن به عنوان یک معیار اساسی در تمام سیاستگذاری ها و برنامه ریزی ها و تسری آن در مجموعه ارکان نظام، اقدامهای زیر را انجام دهد:

- الف:** حمایت از انجام مطالعات بنیادی و کاربردی در عرصه فرهن گ سازی، پژوهشی، آموزشی و اطلاع رسانی با تکیه بر علوم، فناوری و بهره گیری مناسب از ظرفیت دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی و حمایت از پایان نامه های دوره های تحصیلات تکمیلی با موضوعات مربوط به امام (ره) و انقلاب اسلامی.
- ب:** حمایت از تولید و نشر آثار ارزنده علمی، هنری و ادبی مربوط به حضرت امام با همکاری مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) و تجهیز کتابخانه های عمومی کشور به آثار منتشره شده در این زمینه.

ماده ۱۰۹ بندهای "ج" - "ه"

دولت موظف است، به منظور حفظ و شناساندن هویت تاریخی ایران و بهره گیری از عناصر و مؤلفه های هویت ایرانی به ویژه زبان فارسی، اقدامهای ذیل را انجام دهد:

- ج:** حمایت از گسترش منابع و اطلاعات به خط و زبان فارسی و تدوین و تصویب استانداردهای ملی و بین المللی نمایش الفبای فارسی در محیطهای رایانه ای.
- ه:** تقویت تعامل فرهنگها و زبانهای بومی با فرهنگ و میراث معنوی ملی و معرفی وجوه گوناگون فرهنگ بومی، در سطح ملی با رویکرد تحکیم وحدت ملی به ویژه در نظام آموزشی کشور، رسانه ها و تولید محصولات فرهنگی و هنری.

ماده ۱۲۴ بند "الف"

به منظور ایجاد هماهنگی و تبادل اطلاعات بین دستگاههای ذی ربط:

الف: به منظور ساماندهی، انسجام و استفاده از ظرفیتهای جامعه اطلاعاتی کشور، وزارت اطلاعات مکلف است متناسب با وظایف و اختیارات مصرح در ”قانون تأسیس و تمرکز اطلاعات و سیاستها و خطمشی‌های فرماندهی کل قوا“، طرح اصلاح ساختار جامع اطلاعاتی را تدوین و ماحصل آن را جهت طی تشریفات قانونی به هیئت وزیران ارایه نماید.

ماده ۱۳۰ بند ”ز“ قسمت ۵

قوه قضاییه موظف است، لوایح ذیل را تهیه و به تصویب مراجع ذی صلاح برساند:

۵- طراحی و استقرار نظام جامع اطلاعات عملیات M.I.S و مدیریت قضایی به منظور سرعت بخشیدن به عملیات و مدیریت کارآمد، اصلاح فرایندها و بهبود روشهای انجام امور قضایی، تا پایان برنامه چهارم.

۳. مواد قانون برنامه سوم توسعه با اعمال آخرین اصلاحات مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات متناسب با برنامه راهبردی دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

ماده ۱۰۳

دولت موظف است امکانات لازم برای دستیابی آسان به اطلاعات داخلی و خارجی، زمینه سازی برای اتصال کشور به شبکه های جهانی، بهبود خدمات و ترویج استفاده از فناوری های جدید را از طرق زیر فراهم نماید:

- الف: ایجاد زیرساختهای ارتباطی و شاهره های اطلاعاتی لازم، پهنای باند کافی و گسترده از طریق وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و ایجاد تسهیلات لازم برای استفاده دانشجویان و اعضای هیئت علمی.
- ب: تفکیک وظایف مجموعه های "تأمین کننده اطلاعات"، "تأمین کننده خدمات" و "تأمین کننده ارتباطات"

فصل دوم:

اسناد بخشی

۱. پیشینه اسناد مرتبط با فناوری اطلاعات در کشور

از سال ۱۳۷۸ تلاش‌های بسیاری برای تدوین یک نظام جامع فناوری اطلاعات با هدف ایجاد یک سند مبنا و پایه در سطح فرابخشی و ملی که دیگر راهبردها و برنامه‌های توسعه در زمینه ICT از آن منشعب شود با هدف ایجاد هماهنگی بین بخش‌های مختلف، انجام شد تا به واسطه آن تعاریف مشخص و یکسانی از بخش‌های مختلف فناوری اطلاعات و ارتباطات به دست آید و جایگاه IT در کل نظام‌های کشور مشخص شود. تعیین سیاست‌های استراتژیک و برنامه‌های عملیاتی فناوری اطلاعات برای برنامه سوم توسعه توسط شورای عالی انفورماتیک در سال ۷۸ اولین تلاش به منظور تدوین راهبردهای کلان توسعه IT کشور محسوب می‌شود. شورای عالی اطلاع‌رسانی دومین نهادی بود که با تدوین سند توسعه کاربری فناوری اطلاعات (تکفا) در سال ۸۱ سعی در تعیین راهبردهای کلان توسعه IT کشور داشت اما از آن جایی که این سند به طور کامل براساس مدل برگرفته از کشور مالزی تدوین شده بود، نتوانست به اهداف مورد نظر خود دست یابد. در همین سال مرکز تحقیقات مخابرات ایران نیز اقدام به تهیه سند راهبرد توسعه ICT ایران کرد. این سند با هدف آشنایی با عملکرد ICT ملی و نهادینه شدن پروژه‌های ICT ملی در سال ۸۲ و با مدنظر قرار دادن «سیاست‌های کلی شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای ابلاغ شده از سوی مقام معظم رهبری»، «برنامه سوم توسعه»، «راهبردهای شورای عالی اطلاع‌رسانی» و «مصوبه نهم تیرماه سال ۸۱ دولت مبنی بر نحوه اجرای فعالیت‌های مشخص به منظور توسعه کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور» در ۷ فصل تدوین شد. بعد از مرکز تحقیقات نوبت به نهاد ریاست جمهوری رسید تا با گردآوری سند امنیت فضای تبادل اطلاعات کشور (افتا) برای تدوین راهبردهای کلان توسعه فناوری اطلاعات کشور تلاش کند. با این حال سال ۸۴ را می‌توان سال تلاش برای تدوین راهبردهای کلان توسعه IT در کشور دانست که از آن جمله می‌توان به گردآوری نظام ملی فناوری اطلاعات توسط وزارت ارتباطات، بیانیه راهبرد ملی توسعه ICT کشور توسط دفتر همکاری‌های فناوری ریاست جمهوری و تهیه چارچوب نظام جامع فناوری اطلاعات توسط شورای عالی فناوری اطلاعات اشاره کرد.

۲. سند راهبردی فناوری اطلاعات جمهوری اسلامی ایران (نظام فناوری اطلاعات کشور)

این سند به عنوان بالاترین سند بخشی در حوزه فناوری اطلاعات کشور است که در جلسه مورخ ۸۶/۸/۱۹ کمیسیون راهبردی شورای عالی فناوری اطلاعات کشور ارایه و در تاریخ ۸۶/۱۰/۵ مورد تصویب هیأت محترم وزیران قرار گرفت. سند راهبردی نظام جامع فناوری اطلاعات زیر سند برنامه چهارم محسوب

می‌شود که در آن شاخص‌های مختلف بخشی و فرابخشی وجود دارد. این سند چهار کاربرد الکترونیکی اصلی شامل دولت الکترونیکی، سلامت الکترونیکی، فراگیری الکترونیکی و تجارت الکترونیکی را اولویت داده است. بطور کلی این طرح شامل ۷ حوزه راهبردی، ۲۹ راهبرد و ۱۳۳ راهکار است.

در ادامه اهم محورهای راهبردی این سند که قابلیت بهره‌گیری در طرح جاری را دارند آورده شده است.

۲.۱. بیانیه ارزش‌ها

ارزش‌های بنیادی این سند که مبتنی بر آرمان‌های قانون اساسی، سند چشم‌انداز ملی و سیاست‌های کلی فناوری اطلاعات کشور جهت بهره‌گیری گسترده و همه‌جانبه برای رشد و تکامل جامعه و توسعه آینده فناوری اطلاعات است بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ حفظ کرامت انسانی، صیانت از آزادی‌های مشروع و اصول اخلاقی فرد و جامعه
- ✓ گسترش عدالت اجتماعی و اطلاع‌رسانی شفاف
- ✓ تأمین و تضمین امنیت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی فرد و جامعه
- ✓ تقویت هویت ایرانی - اسلامی و گسترش زبان فارسی در فضای الکترونیکی
- ✓ تحقق جامعه دانش‌بنیان متکی بر سرمایه اجتماعی
- ✓ تقویت و نهادینه‌سازی الگوی مردم‌سالاری دینی

۲.۲. بیانیه چشم‌انداز

بیانیه چشم‌انداز نظام فناوری اطلاعات کشور بصورت زیر می‌باشد:

«فناوری اطلاعات عامل پیشران در توسعه ملی دانش‌پایه، خلق‌کننده ارزش، فراهم‌کننده فرصت‌های امن و عادلانه برای همه ایرانیان، شکل‌دهنده مدیریت دانش و جامعه شبکه‌ای هوشمند متکی بر هویت ایرانی - اسلامی و کانون پیشرفته فناوری اطلاعات در منطقه جهت نیل به اهداف چشم‌انداز ۱۴۰۴ هجری شمسی است.»

۲.۳. بیانیه مأموریت

بیانیه مأموریت فناوری اطلاعات کشور، بصورت زیر ترسیم شده است:

«فراهم آوردن امکان دسترسی مناسب همه اقشار جامعه به فناوری اطلاعات و آموزش فراگیر جامعه و تربیت منابع انسانی متخصص برای بکارگیری آن در همه ابعاد زندگی و ایجاد فضای رقابتی خلاق برای سازماندهی جامعه‌ی شبکه‌ای و هوشمند که موجب تغییر الگو و روند توسعه ملی از منابع پایه به دانش پایه و شهروندان مسئولیت پذیر بالنده در تحصیل ارزش؛ جهت رفع شکاف دیجیتالی ملی با جامعه جهانی گردد.»

۲.۴. حوزه‌های راهبردی

حوزه‌های راهبردی سند که به بررسی قلمروهای اساسی می‌پردازد در هفت حوزه به شرح زیر می‌باشد:

- ✓ جامعه و شهروندان
- ✓ توسعه منابع انسانی باکیفیت
- ✓ دولت و شیوه مدیریت عمومی و ارائه خدمات و سرویس‌های مورد نیاز و به‌روز در جامعه
- ✓ تحقیق و پژوهش و نوآوری فناوری
- ✓ توسعه صنعت فناوری اطلاعات
- ✓ کسب‌وکارهای مبتنی بر فناوری اطلاعات
- ✓ چگونگی تعامل محیط ملی و فراملی با شبکه‌های جهانی اینترنت، کشورها، بنگاه‌ها و بازارها

۲.۵. اهداف بنیادی

اهداف بنیادی سند متناظر با حوزه‌های راهبردی عبارتند از:

- ✓ "شهروند ایرانی اسلامی": تحقق جامعه مردم سالاری دینی با استفاده از فناوری اطلاعات به منظور تسهیل و دستیابی به عدالت اجتماعی، ارتقا کیفیت زندگی، رشد فضائل اخلاقی و علمی شهروندان
- ✓ "توسعه منابع انسانی با کیفیت": ارتقا سطح دانش و مهارت‌های مورد نیاز فناوری اطلاعات و توسعه منابع انسانی جهت نیل به جامعه دانش پایه

- ✓ "تحقیق و توسعه": دستیابی به نظام نوآوری فناوری اطلاعات در سطح برتر منطقه و افزایش مستمر و مناسب سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص ملی
- ✓ "توسعه صنعت فناوری اطلاعات": دستیابی به صنعت برتر فناوری اطلاعات به منظور کسب سهم عمده بازار منطقه و تامین نیازهای داخلی با حضور فعال در عرصه بین الملل
- ✓ "کسب و کارهای مبتنی بر فناوری اطلاعات": ارتقا سطح بهره وری ملی و بهره گیری از فرصت های فراملی با چابک سازی فعالان اقتصادی مبتنی بر فناوری اطلاعات جهت کسب جایگاه اول اقتصاد منطقه
- ✓ "دولت و شیوه مدیریت عمومی و ارایه خدمات مورد نیاز و به روز به جامعه": ایجاد زیرساخت های (نرم و سخت) امن و مطمئن و تنظیمات نهادی در سطح استانداردهای جهانی به منظور نیل به دولت الکترونیک و تحقق جامعه دانش محور
- ✓ "تعاملات منطقه ای و بین المللی": تقویت و گسترش ارتباطات منطقه ای و بین المللی در حوزه های مختلف فناوری اطلاعات و گسترش ارتباطات همه جانبه در ابعاد مختلف و همچنین تطبیق قوانین و استانداردهای ملی با قوانین و استانداردهای بین المللی در فرآیند جهانی شدن

۳. سند امنیت فضای تبادل اطلاعات (افتا) - موضوع بند ۴۴ برنامه چهارم توسعه کشور

به موجب این ماده دولت موظف است به منظور استقرار جامعه اطلاعاتی و تضمین دسترسی گسترده، امن و ارزان شهروندان به اطلاعات مورد نیاز اقدام‌های لازم را به عمل آورد. این اقدامات عبارتند از:

الف: حمایت از سرمایه‌گذاری در تولید و عرضه محتوی و اطلاعات به زبان فارسی در محیط رایانه‌ای با تکیه بر توان بخش خصوصی و تعاونی.

ب: اتخاذ تدابیر لازم به منظور کسب سهم مناسب از بازار اطلاعات و ارتباطات بین‌المللی و استفاده از فرصت منطقه‌ای ارتباطی ایران از طریق توسعه مراکز اطلاعاتی اینترنتی ملی و توسعه زیرساخت‌های ارتباطی با تکیه بر منابع و توان بخش‌های خصوصی و تعاونی و جلب مشارکت بین‌المللی.

ج: تهیه و تصویب سند راهبردی برقراری امنیت در فضای تولید و تبادل اطلاعات کشور در محیط‌های رایانه‌ای حداکثر تا پایان سال اول برنامه چهارم.

۳.۱. بررسی روند تاریخی افتا و شوراهای عالی

هر چند مساله تامین امنیت فضای تبادل اطلاعات، همزمان با کاربری فناوری اطلاعات در کشور مورد توجه قرار گرفت، اما این موضوع زمانی جدی شد که شوراهای عالی فناوری اطلاعات تشکیل شدند و فعالیت حلزونی خود را آغاز کردند. در میان چهار شورای عالی، به غیر از شورای عالی انفورماتیک؛ سه شورای عالی اطلاع رسانی، فناوری اطلاعات و امنیت فضای تبادل اطلاعات کشور (افتا) هر یک به نوعی وظیفه تامین امنیت در فضای مجازی را به دوش می‌کشند که در این میان دو شورای عالی فناوری اطلاعات و افتا به طور مستقیم درگیر مناقشات ایجاد شده پیرامون موضوع امنیت فناوری اطلاعات هستند.

بررسی عملکرد دو شورای عالی فناوری اطلاعات و افتا در این خصوص نشان می‌دهد که هر دو شورا از آغاز فعالیت خود تاکنون اقداماتی را به طور موازی در زمینه امنیت فناوری اطلاعات انجام داده‌اند که در این رابطه عملکرد شورای عالی افتا تاکنون نتیجه‌ای نداشته و اقدامات شورای عالی فناوری اطلاعات نیز با ابهاماتی همراه است. در ادامه به بررسی عملکرد دو شورای مذکور در زمینه امنیت فناوری اطلاعات می‌پردازیم.

با توجه به اهمیت امنیت فناوری اطلاعات، سال ۱۳۸۲ تشکیل شورای عالی امنیت فضای تبادل اطلاعات کشور (افتا) در دستور کار قرار گرفت و سرانجام با تاکید بر ایجاد مسائل امنیتی در فضای تبادل اطلاعات به تصویب هیات وزیران رسید. دو سال پس از تشکیل شورا، تدوین و تصویب سند راهبردی «افتا» در این شورا مورد توجه قرار گرفت. سند راهبردی امنیت فضای تبادل فناوری اطلاعات علاوه بر این که مطابق با اهداف چشم انداز ۲۰ ساله کشور تدوین شده بود، خطوط راهنما و محورهای اصلی برنامه پنج ساله چهارم نیز در آن مد نظر قرار گرفته بود.

گرچه این سند جزو معدود اسنادی در کشور است که هم به تصویب دولت رسید و هم به دستگاه ها ابلاغ شد، اما هرگز نتوانست از ایجاد یک نام به عنوان طرح امنیتی در زمینه IT فراتر رود. در حال حاضر شاهدیم که بعد از گذشت چهار سال از تصویب نخستین سند امنیتی فناوری اطلاعات کشور، علی رغم ضرورت انجام طرح مذکور و تهیه مقدمات لازم برای راه اندازی آن بنا به دلایل نامعلوم متوقف باقی مانده است.

بررسی اقدامات شورای عالی فناوری اطلاعات در این خصوص نشان می دهد که به غیر از تشکیل کارگروه امنیت فناوری اطلاعات که به طور ناپیوسته امور مرتبط با موضوع امنیت را پیگیری می کند، این شورا سعی دارد با تدوین نظام جامع فناوری اطلاعات که بیش از چهار سال است مسوولیت آن را به عهده گرفته، به موضوعات طرح شده در حوزه فناوری اطلاعات با رویکرد امنیتی نگاه کند. با این تفاوت که از برآیند عملکرد شورای عالی فناوری اطلاعات چنین برمی آید که سیاست های کلی تامین امنیت فناوری اطلاعات آنان بیشتر مبتنی بر چشم اندازهای خارجی است. به این مفهوم که اغلب مستندات تهیه شده و اسناد تدوین شده این شورا در خصوص امنیت در راستای ایجاد محدودیت هر چه بیشتر برای کاربران ایرانی و جزیره ای کردن ایران در دنیای مجازی حرکت می کند. جمع بندی عملکرد شورای عالی امنیت فضای تبادل اطلاعات کشور و شورای عالی فناوری اطلاعات نشان می دهد که دو شورای یاد شده در زمینه امنیت تا کنون بسیار موازی با یکدیگر عمل کرده اند. به طوری که چگونگی و حدود فعالیت آنها در زمینه امنیت فضای تبادل اطلاعات از یکدیگر تفکیک نشده است.

۳.۲. وضعیت افتا در دستگاه های دولتی

در تاریخ ۱۳۸۳/۰۷/۱۹ و به موجب صدور بخشنامه امنیت فناوری اطلاعات کشور با شماره ۳۹۳۶۰، همه وزارتخانه ها، موسسات، شرکت های دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی و استانداری های سراسر کشور موظف شدند برنامه عملیاتی امنیت فضای تبادل اطلاعات خود را حداکثر تا شش ماه پس از ابلاغ بخشنامه مذکور به سازمان مدیریت و برنامه ریزی وقت ارائه دهند تا با همکاری آن سازمان بتوانند موجبات تخصیص بودجه و اجرای برنامه افتای خود را فراهم کنند. اما در حالی که حدود چهار سال از ابلاغ بخشنامه امنیت فناوری اطلاعات کشور می گذرد، تعداد ارگان ها و سازمان هایی که به ارائه برنامه عملیاتی خود اقدام کرده اند به تعداد انگشتان یک دست نیز نمی رسد و در واقع این بخشنامه نیز همچون بسیاری از بخشنامه های دیگر به بایگانی اداره های دولتی سپرده شده است. بررسی ها درباره تدوین برنامه امنیتی دستگاه های دولتی نشان می دهد که علت تاخیر چهار ساله کشور در اجرای عملیات تامین امنیت فضای تبادل اطلاعات اینست که هر یک از دستگاه های دولتی ضمن تخصیص اعتبار جداگانه به تدوین برنامه راهبردی افتا در مجموعه خود پرداخته اند که این امر می تواند با هزینه کمتر و با بومی سازی یک برنامه جامع از پیش طراحی شده به اجرا دربیاید.

۴. نظام جامع تولید و ساماندهی محتوای الکترونیکی ایران (تسما)

طرح تولید و ساماندهی محتوای الکترونیکی (تسما) در حال تعریف بوده و هنوز به تصویب نهایی نرسیده است. توضیح اینکه هدف اصلی از اجرای این طرح توجه به مسائل مهندسی فرهنگی مرتبط با فناوری اطلاعات و ارتباطات می باشد.

۵. پیش‌نویس هفتم لایحه جامعه ارتباطات و فناوری اطلاعات - موضوع بند ج ماده ۵۷ برنامه چهارم توسعه

مطابق این ماده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف شده بود تا لایحه‌ای را تحت عنوان لایحه جامع ارتباطات تدوین کند. پس از تاخیر تقریباً ۲ ساله طی توافقات صورت گرفته وزارت ICT لایحه جامع ارتباطات را در دستور کار خود قرار داده است. در صورت تدوین این لایحه و تصویب آن در مجلس شورای اسلامی عملاً برای اولین بار پس از سال‌ها، ایران دارای قانون جامع ارتباطات و فناوری اطلاعات خواهد شد. با این حال یکی از چالش‌های مهم در این زمینه تعدد قوانین و گاه تداخلات موجود در آن است (حدود ۹ قانون، ۱۱ اساسنامه و دو پیش‌نویس لایحه‌های مربوطه در دوره‌های قبل).

۱.۶ ابلاغیه مقام معظم رهبری به شماره ۱/۱۰۳۳ مورخ ۱۳۸۰/۳/۹ موضوع سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران درمورد "شبکه‌های اطلاع‌رسانی رایانه‌ای"

۱- ایجاد، ساماندهی و تقویت نظام ملی اطلاع‌رسانی رایانه‌ای و اعمال تدابیر و نظارت‌های لازم به منظور صیانت از امنیت سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و جلوگیری از جنبه‌ها و پیامدهای منفی شبکه‌های اطلاع‌رسانی.

۲- توسعه کمی و کیفی شبکه اطلاع‌رسانی ملی و تأمین سطوح و انواع مختلف خدمات و امکانات این شبکه برای کلیه متقاضیان به تناسب نیاز آنان و با رعایت اولویت‌ها و مصالح ملی.

۳- ایجاد دسترسی به شبکه‌های اطلاع‌رسانی جهانی صرفاً از طریق نهادها و مؤسسات مجاز.

۴- حضور فعال و اثرگذار در شبکه‌های جهانی و حمایت از بخش‌های دولتی و غیردولتی در زمینه تولید و عرضه اطلاعات و خدمات ضروری و مفید با تأکید بر ترویج فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۵- ایجاد و تقویت نظام حقوقی و قضایی متناسب با توسعه شبکه‌های اطلاع‌رسانی به ویژه در جهت مقابله کارآمد با جرائم سازمان‌یافته الکترونیکی.

۶- توسعه فن‌آوری اطلاعات (به ویژه حفاظت از اطلاعات) و آینده‌نگری در خصوص آثار تحولات فن‌آوری اطلاعات در سطح ملی و جهانی و گسترش مطالعات و تحقیقات و تربیت نیروی انسانی متخصص در این زمینه.

۷- اقدام مناسب برای دستیابی به میثاق‌ها و مقررات بین‌المللی و ایجاد اتحادیه‌های اطلاع‌رسانی با سایر کشورها به ویژه کشورهای اسلامی به منظور ایجاد توازن در عرصه اطلاع‌رسانی بین‌المللی و حفظ و صیانت از هویت و فرهنگ ملی و مقابله با سلطه جهانی.

۷. آیین نامه نحوه اجرای فعالیتهای مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور خلاصه مفاد مصوبه طرح تکفا (تصویب نامه هیئت وزیران بشماره ۱۶۴۲۶/ت/۲۶۹۶هـ در تاریخ ۱۳۸۱/۰۴/۱۲)

هیأت وزیران در جلسه ۱۳۸۱/۴/۹ بنا به پیشنهاد شماره ۱۰۵/۵۳۱۸۸ مورخ ۱۳۸۱/۳/۲۸ سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و به استناد اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آیین نامه نحوه اجرای فعالیتهای مشخص به منظور گسترش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور را به شرح زیر تصویب نمود. این آیین نامه به عنوان زیربنای طرح تکفا (توسعه و کاربری فناوری اطلاعات) مدنظر می باشد:

ماده ۱- به منظور آماده سازی هر چه بیشتر کشور جهت حضور همه جانبه در عصر اطلاعات و برای نیل به:

الف: گسترش نظام مند فناوری ارتباطات و اطلاعات (I.C.T) جهت تحقق اقتصاد «دانایی محور» در راستای توسعه پایدار ملی،

ب: توسعه منابع انسانی به عنوان اولویت راهبردی توسعه I.C.T در راستای ایجاد اشتغال ارزش افزا،

ج: توسعه فرهنگی و تقویت محیط و فضای هم افزایی ملی،

د: انجام تمهیدات زیرساختی توسعه I.C.T شامل شبکه دسترسی، امنیت، قوانین و مقررات، منابع و تسهیلات،

ه: توسعه زمینه ها و فرصتها جهت تحرک بخش خصوصی به عنوان محور کلیدی و راهبری توسعه I.C.T

ماده ۲- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و دبیرخانه شورای عالی اطلاع رسانی در هماهنگی کامل با یکدیگر موظفند نسبت به بسیج کلیه امکانات مادی و انسانی کشور جهت آماده سازی بیشتر حضور توانمند کشور در قلمرو فناوری ارتباطات و اطلاعات اقدام نمایند.

ماده ۳- برنامه های هفتگانه ذیل همراه با پروژه های مربوط به عنوان اولویتهای برنامه عملیاتی فناوری ارتباطات و اطلاعات کشور در سال ۱۳۸۱ اعلام میگردد:

الف: طرح دولت الکترونیکی (سیستم، شبکه مجازی، قانون و امنیت).

ب: طرح گسترش کاربردی فناوری ارتباطات و اطلاعات در آموزش و پرورش و توسعه مهارت دیجیتالی نیروی انسانی کشور.

ج: طرح گسترش کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات در آموزش عالی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

د: طرح کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات در توسعه خدمات اجتماعی.

ه: طرح گسترش کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات در اقتصاد، بازرگانی و تجارت.

و: طرح گسترش کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات در قلمرو فرهنگ و هنر و تقویت خط و زبان فارسی در محیط رایانه ای.

ز: طرح توسعه واحدهای کوچک و متوسط (SME) فعال در فناوری ارتباطات و اطلاعات از طریق ایجاد مراکز رشد و پارکهای فناوری.

ماده ۷- سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور مکلف است نسبت به مبادله موافقتنامه و تخصیص اعتبار ردیف ۵۰۳۶۲۳ پیوست شماره یک قانون بودجه سال ۱۳۸۱ به منظور انجام برنامه ها و پروژه های مندرج در ماده (۳) این تصویبنامه و سایر طرح های مصوب شورای عالی اطلاع رسانی در چارچوب برنامه جامع

توسعه کاربری فناوری اطلاعات و ارتباطات با هماهنگی دبیرخانه شورای عالی اطلاع رسانی و با رعایت سیاستهای ذیل اقدام نماید:

الف: واگذاری نقش برنامه ریزی و کارفرمایی به بخش دولتی و جلوگیری از توسعه تصدی دولت از طریق واگذاری حداکثر ممکن اجرای فعالیتهای به بخش خصوصی.

ب: سرمایه گذاری دولت در ایجاد و تقویت زیرساختهای بخش اطلاعات و ارتباطات و تشویق ایجاد محصولات اقتصادی در محیط دیجیتال از طریق کمک به بخش خصوصی.

ج: عدم سرمایه گذاری در احداث ساختمانهای جدید.

د: احتراز از سرمایه گذاری موازی با مخابرات در امر ایجاد شبکه دیتا.

هـ: صرف اعتبارات در جهت کاهش هزینه دسترسی و افزایش امکان دسترسی عمومی (خصوصاً نظام آموزش کشور) به فناوری ارتباطات و اطلاعات.

و: ایجاد محیط فارسی و توسعه کاربردهای اقتصادی مبتنی بر آن در شبکه.

ز: انجام طرحهای راهبردی موضوع ماده (۳) در سطوح ملی و استانی (در صورت مشارکت مالی استانها).

فصل سوم:

اسناد کلان استان قم و دفتر تبلیغات حوزه علمیه قم

۱. سند چشم انداز بیست ساله استان قم

توضیح اینکه طبق بررسی‌های صورت گرفته سند مکتوبی با رعایت اصول علمی نگارش سند چشم‌انداز درباره استان قم یافت نشد. با این حال مذاقه در اسناد استانداری قم و استناد به سخنرانی‌های استاندار این استان مشخص گردید که سند چشم‌انداز استان قم بر اساس پنج محور اساسی بشرح زیر در حال تدوین است:

✓ تولید فکر دینی بر پایه معارف قرآن و اهل بیت «ع»،

✓ نشر تفکر دینی با فناوری پیشرفته در سطح ملی و جهانی،

✓ تربیت دین شناسان متخصص،

✓ ارائه الگوی عملی از مدینه فاضله،

✓ ساخت شهر دینی در ابعاد جهانی برای شهر قم

۲. سند چشم‌انداز بیست ساله دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

۲.۱. چشم‌انداز:

به یاری خداوند متعال و با استعانت از عنایات حضرت ولی عصر (عج) دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، به عنوان نماد روشنفکری حوزه در افق چشم‌انداز بیست ساله کشور، اصلی‌ترین تأمین‌کننده نیازهای معرفتی و انسانی (نرم‌افزاری) عرصه فرهنگ جهت توسعه و تعمیق دین‌مداری خواهد بود.

دفتر در چشم‌انداز فوق ویژگی‌های زیر را خواهد داشت:

- ✓ همگرا و تحول‌آفرین در حوزه‌های علمیه، نظریه پرداز و الگوساز برای نظام اسلامی و هدایتگر و پاسخ‌گوی اقشار و گروه‌های اجتماعی در گستره مسائل ملی و فراملی؛
- ✓ فعال، جریان‌ساز و مصونیت بخش در برابر چالش‌های فرهنگی؛
- ✓ توانمند و پیشرو در شناخت عینی و علت شناسانه نیازهای مخاطبان؛
- ✓ پیش‌گام در عرضه فرآورده‌ها و خدمات نوآمد، بهنگام و اثربخش؛
- ✓ برخوردار از سازمانی پویا، دانش محور، ولایت‌مدار، ارزش‌گرا و قانون‌مند؛
- ✓ متکی بر منابع انسانی متعهد، دانشور، خلاق، آینده‌نگر، سازمان‌پذیر و انقلابی.

❖ تذکر: در این افق بیست ساله، وزن اصلی فعالیت‌های دفتر در بخش فعالیت‌های پشتیبان فرهنگ (مشارکت در راهبری، تأمین منابع انسانی و تولید محتوا) خواهد بود. که از این منظر نقش بسزایی در تدوین سند فناوری اطلاعات ایفا خواهد نمود.

۲.۲. ماموریت

دفتر تبلیغات اسلامی نهادی حوزوی، انقلابی، تبلیغی و علمی است که با ایفای نقش واسطه فعال میان حوزه‌های علمیه با نیازهای دینی مردم و نظام اسلامی به تبیین و گسترش باور، بینش و ارزش‌های انقلابی و تعمیق و توسعه دانش و معرفت اسلامی می‌پردازد.

دفتر تبلیغات اسلامی برای تحقق این مهم خود را متعهد به: محور قرار دادن معارف قرآن و مکتب اهل بیت(ع)، دفاع از حریم تشیع در عرصه گفتگوی ادیان و مذاهب، مرزبانی فکری-فرهنگی از آرمان‌های امام خمینی(ره)، ولایت فقیه و نظام اسلامی، پاسداشت میراث گرانشگ حوزه، نواندیشی و نوآوری، تضارب افکار و آینده‌نگری دانسته و سامان دهی و اجرای فعالیت‌های زیر را ضروری می‌داند:

۱- حضور و مشارکت در مراجع سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی تبلیغی و علمی کشور به منظور تامین نیازهای فکری-دینی کلان نظام

۲- شناخت مداوم مخاطبان و بازیابی نیازها و معضلات فرهنگ دینی نظام و اقشار جامعه برای هدفمندی و کارآمدسازی تبلیغات اسلامی و پژوهش‌های دینی

۳- ارائه آموزش‌های موردنیاز برای تربیت فضلا در عرصه تبلیغات اسلامی و فعالیت‌های پژوهشی دینی

۴- جذب، سامان‌دهی و اعزام روحانیون موردنیاز داخل و خارج کشور به نهادها و مراکز ذیربط و تامین محتوی‌های تبلیغی برای آنان

۵- نظریه‌پردازی و اندیشه‌سازی در عرصه علوم و معارف به منظور تامین نیازهای فکری-دینی جهان معاصر

۶- تلاش و همکاری در تولید و عرضه منشورات، محصولات دیداری و شنیداری، نرم‌افزارها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی در حوزه فرهنگ و معارف اسلامی با بهره‌وری از ذخایر علمی-فرهنگی حوزه‌های علمیه

۷- حمایت و ارائه تسهیلات زیرساختی و مالی در موارد لزوم برای فعالیت‌های تبلیغی، آموزشی و پژوهشی در حوزه فرهنگ دینی

۲.۳. ارزش‌های محوری

- ✓ محوریت معارف قرآن و اهل بیت (ع)
- ✓ دفاع از حریم تشیع در عرصه گفتگوی ادیان و مذاهب
- ✓ آرمان‌های حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری
- ✓ روشنفکری حوزه‌ای
- ✓ پاسداشت میراث گرانسنگ حوزه

۲.۴. مفاهیم محتوایی چشم‌انداز دفتر

- ✓ محور اول: نقش و جایگاه دفتر در نظام مهندسی فرهنگ کشور
- ✓ محور دوم: نیازها، انتظارات و ویژگی‌های مهم مخاطبان
- ✓ محور سوم: آثار و ویژگی‌های فراورده‌ها و خدمات دفتر
- ✓ محور چهارم: شاخص‌های سازمانی توفیق دفتر
- ✓ محور پنجم: منابع انسانی دفتر
- ✓ محور ششم: تعاملات محیط حوزوی، ملی و بین‌المللی

۳. سیاست کلان برنامه سه ساله دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم به منظور تحقق چشم انداز بیست ساله خود یک برنامه سه ساله (دوره زمانی ۱۳۸۶-۱۳۸۸) و سه برنامه پنج ساله در نظر گرفته است. بدین ترتیب سیاست کلان پیشنهادی دفتر در این افق زمانی عبارتست از:

بهبودی و زمینه سازی برای خیزش نرم افزاری دفتر

بخش دوم

بررسی وضعیت موجود درون سازمانی دفتر در حوزه فناوری اطلاعات

در بخش دوم این گزارش وضعیت موجود فناوری اطلاعات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم در نه حوزه بشرح زیر مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. حوزه ساختار سازمانی و نظام مدیریت

۲. حوزه منابع انسانی

۳. حوزه سیستم‌ها

۴. حوزه رویه‌های اجرایی

۵. حوزه فرهنگ سازمانی

۶. حوزه بودجه

۷. حوزه شرح وظایف

۸. حوزه نظام کنترل و ارزیابی

۹. حوزه نتایج

توضیح اینکه در تهیه این بخش از گزارش از دو دسته داده‌های اولیه و داده‌های ثانویه بهره‌برداری شده است. داده‌های اولیه شامل مصاحبه‌های نیمه‌ساختار یافته با مدیران و کارشناسان بخش‌های مختلف دفتر در حوزه فناوری اطلاعات به مثابه خبرگان می‌باشد. داده‌های ثانویه شامل بررسی مستندات موجود در بخش‌های مختلف دفتر مرتبط با حوزه فناوری اطلاعات می‌باشد. در ادامه جایگاه سازمانی گروه توسعه فناوری اطلاعات و شرح وظایف آن آورده شده است و سپس جمع‌بندی نتایج حاصل از بررسی وضعیت موجود با رویکرد آسیب‌شناسی سازمانی در نه حوزه ارائه شده است. شایان ذکر اینکه نتایج ارائه شده از داده‌های اولیه و ثانویه استخراج شده که شامل ۱۶۱ عارضه بوده و سپس توسط خبرگان منتخب دفتر رتبه‌بندی شده‌اند.

۱. نمودار سازمانی دفتر تبلیغات اسلامی

۲. نمودار سازمانی حوزه ریاست

۳. شرح وظایف گروه توسعه فناوری اطلاعات

- آگاهی از اهداف، خط‌مشی و سیاست‌های فناوری اطلاعات دفتر
- تهیه، تنظیم و تدوین خط‌مشی‌های اجرایی و آئین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها در حوزه فناوری اطلاعات دفتر
- پیگیری برنامه‌های سالانه دفتر در حوزه اطلاع‌رسانی و تنظیم و تدوین آن با توجه به برنامه‌های پیشنهادی واحدها
- مطالعه و طراحی نظام‌های اطلاعات مدیریت (MIS) در دفتر و برنامه‌ریزی جهت استقرار و بهبود و توسعه آن با همکاری گروه بهبود تشکیلات و روش‌ها
- نظارت، کنترل و ایجاد هماهنگی کلیه برنامه‌های عملیاتی پایگاه‌های تمام واحدها و نیز هماهنگی در استفاده از الگوهای سیستماتیک، روش‌ها و نرم‌افزارهای کاربردی
- تعیین الگوی مناسب امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری موردنیاز واحدهای دفتر
- ایجاد ارتباط سیستماتیک بین کلیه واحدهای دفتر با پایگاه مرکزی و یکدیگر
- هماهنگی، مشارکت و نظارت بر نصب و راهبری کلیه سایت‌های شبکه جهانی اینترنت و یا شبکه‌های مشابه داخلی و خارجی در پایگاه مرکزی و سایر پایگاه‌ها در صورت لزوم و آموزش موردنیاز در این زمینه
- نظارت و کنترل عقد قراردادهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری اعم از خرید، تعویض، توسعه و پشتیبانی
- ارائه خدمات مشاوره‌ای در حوزه وظایف محوله به واحدهای تابعه و وابسته دفتر
- انجام سایر امور محوله در راستای وظایف

۴. عارضه‌های موجود در حوزه فناوری اطلاعات دفتر

در ادامه این قسمت اهم عارضه‌های شناسایی شده در حوزه‌های پیش گفته آورده شده است.

۴.۱. عارضه‌های موجود در حوزه ساختار سازمانی و نظام مدیریت

اهم عارضه‌های موجود در حوزه ساختار سازمانی و نظام مدیریت به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ نگاه جزیره‌ای و ناپیوسته به IT و نداشتن پورتال واحد در دفتر
- ✓ فقدان برنامه‌ریزی و سیاستگذاری منسجم
- ✓ فقدان رابطه طولی بین فعالیت ارکان حوزه IT و مأموریت دفتر و وجود اهداف متنوع و بعضا نامتقارن در بخش‌های مختلف در حوزه IT
- ✓ دور زده شدن واحد IT توسط برخی مسئولین واحدهای دیگر
- ✓ نگاه موجود به واحد IT در حد رتق و فتق امور است
- ✓ ترکیب فنی و نه محتوایی شورای اطلاع‌رسانی و کمیته فنی از نظر برخورداری از افراد خبره سایر معاونت‌ها
- ✓ تفاوت بین ساختار مصوب و در حال اجرا
- ✓ فقدان ارتباط افقی بین ارکان حوزه‌های IT با واحد IT بطور رسمی و سازمان یافته
- ✓ عدم تناسب امکانات و وظایف واحد IT در چارت سازمانی
- ✓ زمان‌بر بودن اجرای فعالیت‌ها و مصوبات در حوزه IT

۴.۲. عارضه‌های موجود در حوزه منابع انسانی

اهم عارضه‌های موجود در حوزه منابع انسانی به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ اطلاعات ناکافی مدیران از قابلیت‌های فضای مجازی
- ✓ فقدان آموزش IT به بخش‌های مختلف و در نتیجه وجود برداشت‌های متفاوت از مفهوم و عملکرد IT
- ✓ کمبود نیروی انسانی ماهر با تخصص مدیریت اطلاعات و مدیریت فناوری اطلاعات در کنار مهارت‌های سخت افزاری و نرم افزاری
- ✓ توزیع نامناسب نیروی انسانی در حوزه IT دفتر
- ✓ فقدان برخورداری از بانک اطلاعاتی پرسنل متخصص در زمینه IT
- ✓ تغییر زیاد مدیریت‌ها در حوزه IT

۴.۳. عارضه‌های موجود در حوزه سیستم‌ها

اهم عارضه‌های موجود در حوزه سیستم‌ها به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ فقدان بانک اطلاعاتی جامع بین واحدها
- ✓ اجرای اولیه سیستم ERP درحد اتوماسیون اداری
- ✓ خریداری بهترین به جای خرید مناسب‌ترین سیستم
- ✓ عدم تطابق وضعیت سیستمی ارکان مختلف حوزه IT مثل ارکان آموزش
- ✓ خرید سیستم‌ها متناسب با نیاز شخصی کاربران نه نیاز سازمانی
- ✓ فقدان سامانه جامع متناسب با مأموریت دفتر
- ✓ استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی قدیمی (یک‌دهه قبل) که تحت وب نیستند
- ✓ وجود سیستم‌های جزیره‌ای و غیر یکپارچه
- ✓ استقرار اتوماسیون اداری فقط در بخش‌های مالی و دبیرخانه
- ✓ عدم توجه به شاخص‌های امنیتی در سیستم‌ها

۴.۴. عارضه‌های موجود در حوزه رویه‌های اجرایی

اهم عارضه‌های موجود در حوزه رویه‌های اجرایی به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ نداشتن جایگاه مشخص و متمرکز برای ذخیره اطلاعات
- ✓ ضعف اطلاع‌رسانی به زیرمجموعه‌ها
- ✓ فقدان ارتباط مستمر با نمایندگی‌های دفتر
- ✓ توالی و اولویت فعالیت‌ها در حوزه IT مشخص نیست
- ✓ فقدان مستند سازی
- ✓ عدم برخورداری از استاندارد مشخص جهت مستند سازی
- ✓ همسان‌نبودن فرمت‌ها و زیرساخت‌های بخش‌های مختلف با واحد IT
- ✓ عدم توجه به الزامات کار فرهنگی در شرایط نوین امروز و تأثیر آن بر تصمیم‌گیری از طریق IT
- ✓ خرد کردن پروژه‌های بزرگ و مهم به پروژه‌های کوچک و در نتیجه نداشتن انسجام کافی
- ✓ وجود پروتکل‌های ناهمگن در بخش‌های مختلف حوزه IT
- ✓ عدم برخورداری از کارشناسان شبکه جهت بازدیدهای ادواری و روتین

۴.۵. عارضه‌های موجود در حوزه فرهنگ سازمانی

اهم عارضه‌های موجود در حوزه فرهنگ سازمانی به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ محوریّت نداشتن فرهنگ IT در دفتر
- ✓ عدم یکپارچگی در تعریف ICT به عنوان یک بستر ذهنی و فکری و پارادایم فکری یا ابزار فنی
- ✓ وجود ذهنیت‌های مختلف مدیران نسبت به چیستی واحد IT و تفاوت نگاه ابزاری و هدفی به مقوله IT

۴.۶. عارضه‌های موجود در حوزه بودجه

اهم عارضه‌های موجود در حوزه بودجه به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ اعلام دیر هنگام بودجه (بهمن ماه)
- ✓ مشکل جذب بودجه بعضاً تا ۲ سال در برخی پروژه‌ها
- ✓ عدم یکپارچگی بودجه IT در کل دفتر
- ✓ همگن نبودن بودجه فعالیت‌های IT در بخش‌های سخت افزار / نرم افزار / صف / ستاد
- ✓ عدم توزیع بودجه‌ها در حوزه‌های اولویت دار
- ✓ شتابزدگی و صرف ناکارآمد بودجه

۴.۷. عارضه‌های موجود در حوزه شرح وظایف

اهم عارضه‌های موجود در حوزه شرح وظایف به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

✓ فعالیت‌ها در حوزه سخت‌افزار، به سرویس‌های سخت‌افزاری و نصب تجهیزات نرم‌افزاری خلاصه می‌شود

✓ فعالیت‌ها در حوزه شبکه به تقسیم IP، تعریف Account و تقسیم پهنای باند خلاصه می‌شود

✓ فعالیت‌ها در حوزه نرم‌افزار به نصب ویندوز، آنتی‌ویروس و utility خلاصه می‌شود

✓ فعالیت‌های IT قائم به شخص است

۴.۸. عارضه‌های موجود در حوزه کنترل و ارزیابی

اهم عارضه‌های موجود در حوزه کنترل و ارزیابی به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ عدم برخورداری از آیین‌نامه امنیتی
- ✓ فقدان آیین‌نامه و نظام کنترل و نظارتی در حوزه IT
- ✓ عدم برخورداری از ناظر عالی جهت پروژه‌های خاص
- ✓ نظام پشتیبان‌گیری درونی از اطلاعات وجود ندارد

۴.۹. عارضه‌های موجود در حوزه نتایج

اهم عارضه‌های موجود در حوزه نتایج به ترتیب اهمیت از زیاد به کم بشرح زیر می‌باشند:

- ✓ عدم تبدیل داده‌های موجود به محتوای الکترونیک مناسب
- ✓ پیشی گرفتن رقبا در تولید محصولات فرهنگی نظیر تیبیان
- ✓ عدم استقرار نظام مدیریت دانش و تسهیم اطلاعات بین واحدهای مختلف
- ✓ عدم تبیین مزیت رقابتی دفتر در حوزه IT در ابعاد مختلف و در نتیجه عدم تدارک فعالیت‌ها همسو با آن
- ✓ عدم تعریف کارکردهای موردانتظار از IT در دفتر
- ✓ فقدان چشم‌انداز مبتنی بر IT در بخش‌های مختلف دفتر
- ✓ عدم تبیین سهم بخش‌های مختلف در توسعه و تحقق مأموریت دفتر در حوزه IT.
- ✓ عدم اولویت‌بندی محورهای پژوهش مرتبط با حوزه IT
- ✓ وجود عقب ماندگی محسوس در حوزه IT علیرغم برخورداری از زیرساخت‌های لازم
- ✓ حاکمیت روابط شخصی در برون‌سپاری بخش عمده‌ای از فعالیت‌ها به بیرون
- ✓ روزمرگی مدیران و کارکنان بخش‌های مختلف در استفاده از IT و عدم توجه به عوامل محیطی و...
- ✓ همه نگاه‌ها درونی است و محدود
- ✓ فقدان مقایسه نظام‌مند با رقبا (نظیر تیبیان، پارسا، سراج، ...) در قالب هوشمندی رقابتی
- ✓ وجود شکاف بین تکنولوژی و کاربران تکنولوژی در دفتر

- ✓ ارتباط مدیران با بانک‌ها و مجامع اطلاعاتی در حد امور شخصی
- ✓ حاکمیت نگاه حداقلی به IT و تحولات آن در حوزه‌های کاری بخش‌های مختلف
- ✓ جهت‌گیری تلاش‌ها صرفاً به سمت تولید نسخه الکترونیکی فعالیت‌ها و پژوهش‌ها بجای تولید محتوای الکترونیکی
- ✓ عدم اطلاع‌رسانی از موفقیت‌های بخش‌های مختلف دفتر در داخل مجموعه
- ✓ عدم تناسب و همسانی ستانده‌ها با ورودی‌ها (هزینه کرد)
- ✓ تصمیم‌ساز نبودن کمیته تخصصی اطلاع‌رسانی

بخش سوم

چالش‌های اساسی دفتر در حوزه فناوری اطلاعات

۱. تعریف عملیاتی چالش:

چالش برآیندی از مزیت و آسیب است که آسیب خود ناشی از ضعف و تهدید، و مزیت از قوت و فرصت حاصل می‌گردد. عبارتی، چالش وضعیتی است که فارغ از هرگونه گرایش یا ارزش‌گذاری مثبت و یا منفی بوده و در صورت تصمیم‌گیری مناسب و تعیین افق مطلوب ماهیتی ارزشی در قالب مثبت یا منفی به خود می‌گیرد. بطور مثال تعدد پایگاه‌های اطلاع‌رسانی (سایت‌های مختلف) در دفتر که این مساله می‌تواند بعنوان یک چالش برای پیشبرد مأموریت و اهداف دفتر در وهله نخست و سپس برای پیشبرد اهداف حوزه فناوری اطلاعات در نظر گرفته شود. به این ترتیب در صورتی که هدف برخورداری از سامانه‌ای جامع جهت توسعه اهداف فرهنگی و تبلیغی باشد وجود سایت‌های مختلف چیزی جز اتلاف انرژی و حافظه سازمانی و انحراف از مأموریت دفتر نخواهد داشت. حال چنانچه متناسب با چشم‌انداز دفتر بهتر این باشد که سایت‌های مختلفی وجود داشته باشد لیکن دارای ارتباطی پویا و مستمر با یکدیگر باشند در اینصورت وجود سایت‌های متعدد زمینه‌ساز بهتری جهت نیل به اهداف سازمانی خواهد بود.

در ادامه اهم چالش‌های مرتبط و مصادیق و شواهد هریک از آنها آورده شده است.

۲. چالش‌های کلان مرتبط با ویژگی‌های کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

ردیف	چالش
۱	تحولات سریع فناوری
۲	افزایش تقاضا برای دریافت خدمات نوین فناوری اطلاعات
۳	جهانی شدن فعالیتها و الزام به رعایت استانداردهای جهانی و پروتکل‌های همکاری دوجانبه و چند جانبه و بین المللی
۴	نیاز به دانش فنی پیشرفته و مدیریت کارآمد بر آن
۵	گسترش فرهنگ جهانی الکترونیک

جدول ۱: چالش‌های کلان مرتبط با ویژگی‌های کلی بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

۳. چالش‌های محیطی کشور

چالش	محیط بررسی	ردیف
فاصله دیجیتالی با کشورهای پیشرو در جامعه اطلاعاتی (رتبه ۷۰ در بین ۷۰ کشور)	محیط	۱
زیرساخت‌های مخابراتی	تکنولوژی	
سطح دسترسی به اطلاعات		
تعدد نهادهای متولی فرهنگ در کشور		
تنوع فرهنگی و زبانی در کشور		۲
هرم سنی (جوانی) و جمعیتی جامعه ایرانی	محیط	
افزایش آگاهی عمومی و سواد دیجیتالی و مهارت‌های اطلاعاتی جامعه	فرهنگی - اجتماعی	
گرایش مدیران کشور به توسعه دانش محور		
گسترش کاربرد اینترنت و محصولات الکترونیکی و مسایل فرهنگی و مذهبی		۳
کاهش ارتباطات رودرروی انسان‌ها	محیط	
سهم کم سرمایه‌گذاری دولت و بخش خصوصی در محور تولید محتوای الکترونیکی	اقتصادی	
افزایش رقابت در فضای سایبر		
همکاری و تعامل با کشورهای جهان در حوزه فناوری اطلاعات و ابهام در متولی کلان فرهنگ کشور		۴
مدون نبودن یا ابهام و اجرایی نشدن قوانین و مقررات حوزه فناوری اطلاعات در کشور	محیط	
شفاف نبودن وظائف و مسئولیتها در حوزه فناوری اطلاعات	حقوقی - قانونی	
واضح نبودن مرزهای امنیت اطلاعات و حدود دسترسی برای مدیران تصمیم گیر در حوزه نشر اطلاعات درون سازمانی		
آزادی رسانه های الکترونیکی در محتوا و...		

جدول ۲: چالش‌های محیطی کشور

۴. چالش‌های سطح کل دفتر

۱- تسلط ساختار نسبتاً رسمی وظیفه‌ای و سلسله مراتبی دفتر

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ طولانی بودن فرایند تصمیم‌گیری در حوزه فناوری اطلاعات
- ✓ تعدد سطوح تصمیم‌گیری در حوزه IT
- ✓ زمان‌بر بودن اجرای فعالیت‌ها و مصوبات در حوزه IT
- ✓ فقدان ارتباط افقی بین ارکان حوزه‌های IT با واحد IT بطور رسمی و سازمان یافته، بلکه برقراری ارتباط صرفاً از طریق مدیران مجموعه‌ها
- ✓ توالی و اولویت فعالیت‌ها در حوزه IT مشخص نیست
- ✓ ضعف واحد IT در پایش (SCAN) شرایط محیطی و انتقال به داخل

۲- نظام منابع انسانی (جذب، نگهداشت و توسعه و خروج)

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ وجود پرسنل تجربی و ناکافی متناسب با محورهای تخصصی حوزه فناوری اطلاعات
- ✓ واگذاری فعالیت‌های IT دفتر به افراد غیر دفتری و بومی
- ✓ پایین تر بودن سطح کارشناسی واحد IT از سایر واحدهای حوزه IT
- ✓ عدم برخورداری از پرسنل کافی در واحد IT و حوزه‌های مرتبط
- ✓ وجود مدیر نیمه وقت در واحد IT به علت انجام امور پژوهشی و...
- ✓ کمبود نیروی انسانی کمی و کیفی با تخصص‌های مختلف به تفکیک نرم افزار، سخت افزار، شبکه و مدیریت اطلاعات
- ✓ کمبود نیروی انسانی ماهر با تخصص مدیریت اطلاعات و مدیریت فناوری اطلاعات در کنار مهارت های سخت افزاری و نرم افزاری
- ✓ نداشتن پتانسیل تخصصی و فنی موردنیاز جهت راه اندازی پورتال جامع
- ✓ عدم برخورداری از کارشناسان شبکه جهت بازدیدهای ادواری و روتین
- ✓ ماندگاری پایین نیروی انسانی
- ✓ فقدان برخورداری از بانک اطلاعاتی پرسنل متخصص در زمینه IT
- ✓ توزیع نامناسب نیروی انسانی در حوزه IT دفتر
- ✓ پیشبرد فعالیت ها از طریق روابط غیررسمی مدیر با کارشناسان
- ✓ نبود نظام تشویق و تنبیه و کارانه در دفتر
- ✓ نگرانی نسبت به ازدست دادن پرسنل تجربی موجود نزد مدیران
- ✓ فقدان امکان جذب نیرو در حوزه IT
- ✓ روزمرگی مدیران و کارکنان بخش‌های مختلف در استفاده از IT و عدم توجه به عوامل محیطی و...

۳- نظام مدیریت دانش، تسهیم اطلاعات و مستندسازی در دفتر

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ فقدان مستند سازی
- ✓ عدم برخورداری از استاندارد مشخص جهت مستند سازی
- ✓ نداشتن جایگاه مشخص و متمرکز برای ذخیره اطلاعات
- ✓ ضعف اطلاع رسانی به زیرمجموعه‌ها
- ✓ فقدان بانک اطلاعاتی جامع بین واحدها
- ✓ عدم اطلاع رسانی از موفقیت‌های بخش‌های مختلف دفتر در داخل مجموعه
- ✓ نظام پشتیبان‌گیری درونی از اطلاعات وجود ندارد
- ✓ عدم مدیریت اطلاعات و وجود اطلاعات بلااستفاده در تهیه نسخ مورد نیاز از ناشران به علت عدم پشتیبان‌گیری موثر

۴- سطح آگاهی و دانش مدیران و کارشناسان دفتر از قابلیت‌های فضای مجازی و الزامات فعالیت‌های فرهنگی در جامعه اطلاعاتی

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ محوریت نداشتن فرهنگ IT در دفتر
- ✓ عدم تبیین سهم بخش‌های مختلف در توسعه و تحقق مأموریت دفتر در حوزه IT.
- ✓ تغییر زیاد مدیریت‌ها در حوزه IT
- ✓ سطح پایین دانش مدیران در حوزه IT
- ✓ عدم توجه به الزامات کار فرهنگی در شرایط نوین امروز و تأثیر آن بر تصمیم‌گیری از طریق IT
- ✓ عدم یکپارچگی در تعریف ICT به عنوان یک بستر ذهنی و فکری و پارادایم فکری یا ابزار فنی
- ✓ وجود ذهنیت‌های مختلف مدیران نسبت به چیستی واحد IT
- ✓ عدم تعریف کارکردهای موردانتظار از IT در دفتر

۵- سامانه (جامع) اطلاع رسانی در دفتر

➤ مصادیق و شواهد:

✓ استفاده از پسوندهای غیر تخصصی در ثبت سایت‌های مختلف دفتر مانند COM.

✓ تعدد سایت‌های مختلف در دفتر

۶- روابط (محدود) با مراکز و نهادهای علمی و پژوهشی، فرهنگی و تخصصی ملی و بین‌المللی در حوزه فناوری اطلاعات و موضوعات فرهنگی

۵. چالش‌های حوزه فناوری اطلاعات دفتر

۱- (ابهام در) جایگاه تخصصی واحد فناوری اطلاعات در ساختار سازمانی و راهبردهای دفتر

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ فقدان نظام ارزیابی عملکرد فعالیت‌های حوزه فناوری اطلاعات
- ✓ نگاه جزیره‌ای و ناپیوسته به IT نداشتن پورتال واحد در دفتر
- ✓ دور زده شدن واحد IT توسط برخی مسئولین واحدهای دیگر در حوزه IT
- ✓ بحران مقبولیت واحد IT در دفتر
- ✓ نگاه موجود به واحد IT در حد رتق و فتق امور و حالت ماشین امضاء است
- ✓ فقدان رابطه طولی بین فعالیت ارکان حوزه IT و مأموریت دفتر و وجود اهداف متنوع و بعضاً نامتقارن در بخش‌های مختلف در حوزه IT
- ✓ عدم تناسب امکانات و وظایف واحد IT در چارت سازمانی
- ✓ تفاوت بین ساختار مصوب و در حال اجرا
- ✓ تنها شیوه ارتباط واحدها با IT دفتر، دو حوزه بودجه و اینترنت است
- ✓ فقدان آموزش IT به بخش‌های مختلف و در نتیجه وجود برداشت‌های متفاوت از مفهوم و عملکرد IT
- ✓ فقدان ارتباط مستمر با نمایندگی‌های دفتر
- ✓ فعالیت‌های IT قائم به شخص است
- ✓ عدم تعریف کارکردهای موردانتظار از IT در دفتر
- ✓ فعالیت‌ها در حوزه سخت‌افزار، به سرویس‌های سخت‌افزاری و نصب تجهیزات نرم‌افزاری خلاصه می‌شود
- ✓ فعالیت‌ها در حوزه نرم‌افزار به نصب ویندوز، آنتی‌ویروس و utility خلاصه می‌شود
- ✓ فعالیت‌ها در حوزه شبکه به تقسیم IP، تعریف Account و تقسیم پهنای باند خلاصه می‌شود

۲- غنای نسبتاً بیشتر کمیته‌ها و شوراهای تخصصی فناوری اطلاعات دفتر از نظر فنی (نه محتوایی)

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ ترکیب فنی و نه محتوایی شورای اطلاع رسانی و کمیته فنی از نظر برخورداری از افراد خبره سایر معاونت‌ها
- ✓ ماهیت تشریفاتی شورای اطلاع رسانی
- ✓ عدم تشکیل جلسات شورای اطلاع رسانی

۳- وجود سیستم‌های قدیمی و متکثر در قسمت‌های مختلف دفتر (و عدم استقرار سیستم‌های اطلاعاتی یکپارچه سازمانی)

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ اجرای اولیه سیستم ERP در حد اتوماسیون اداری
- ✓ وجود سیستم‌های جزیره‌ای و غیر یکپارچه مانند نرم‌افزار FilerPro جهت مکاتبات اداری
- ✓ استقرار اتوماسیون اداری فقط در بخش‌های مالی و دبیرخانه
- ✓ استفاده از نرم‌افزارهای کاربردی قدیمی (یک‌دهه قبل) که تحت وب نیستند
- ✓ عدم تطابق وضعیت سیستمی ارکان مختلف و حتی هم‌جنس در دفتر مثل ارکان آموزش
- ✓ وجود پروتکل‌های ناهمگن در بخش‌های مختلف حوزه IT
- ✓ استفاده از رویه‌های قدیمی در برخی قسمت‌ها مثل شبکه
- ✓ تعدد سایت‌های مختلف در دفتر

۴- (عدم) برنامه ریزی جامع سیستم های اطلاعاتی (شامل نیازسنجی، خرید، استانداردسازی، استقرار، امنیت و کنترل) در دفتر

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ خریداری بهترین به جای خرید مناسب ترین سیستم
- ✓ خرید سیستم ها متناسب با نیاز شخصی کاربران نه نیاز سازمانی
- ✓ عدم توجه به شاخص های امنیتی در سیستم ها
- ✓ همسان نبودن فرمت ها و زیرساخت های بخش های مختلف با واحد IT
- ✓ خرد کردن پروژه های بزرگ و مهم به پروژه های کوچک و در نتیجه نداشتن انسجام کافی

۵- جذب و تخصیص (ناهمگن) بودجه فناوری اطلاعات به تفکیک سرفصل‌های تخصصی فناوری اطلاعات و حوزه‌های اولویت‌دار

➤ مصادیق و شواهد:

- ✓ عدم توزیع بودجه‌ها در حوزه‌های اولویت‌دار
- ✓ عملکرد ضعیف دفتر نسبت به پرداخت بودجه IT
- ✓ عدم یکپارچگی بودجه IT در کل دفتر
- ✓ همگن نبودن و سازگار نبودن بودجه فعالیت‌های IT در بخش‌های سخت‌افزار/ نرم‌افزار/ صف/ ستاد
- ✓ اعلام دیر هنگام بودجه (بهمن‌ماه)
- ✓ فقدان کار کارشناسی مناسب در تعیین و تخصیص بودجه
- ✓ بودجه محدود واحد IT در تناسب با وظایف موجود
- ✓ یکپارچه نبودن بودجه IT دفتر بین صف و ستاد

۶- توجه بیشتر به ساماندهی و نشر مطالب الکترونیکی تا تولید محتوای قابل عرضه در محیط مجازی

پیوست شماره یک

اسناد راهبردی سازمان‌های منتخب

۱. منشور راهبردی توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات استان اصفهان

چشم‌انداز

“ استان اصفهان به‌عنوان قطب توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور، استانی است پیش‌گام در توسعه پایدار اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، امنیتی و ایجاد دولت خوب در عصر دانش محوری که با بهره‌گیری از کلیه جنبه‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات در مسیر خدمت‌رسانی موثر از طریق گسترش کاربردهای الکترونیکی گام بر می‌دارد.”

ماموریت

“به منظور تبدیل شدن استان اصفهان به قطب توسعه صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور و بهره‌گیری موثر و مردم‌محور از فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان توانمندساز، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری هدفمند، توسعه زیرساخت‌های فنی و غیرفنی، بهره‌مندی بهینه و ارتقای دانش و مهارت نیروی انسانی، ارتقای جایگاه بخش خصوصی و استقرار کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات هم‌راستا با برنامه‌های توسعه‌ای استان نظیر “سند چشم‌انداز اصفهان ۱۴۰۴” در دستور کار است.”

اهداف

هدف بنیادی ۱- دستیابی به بسترهای مناسب و مطلوب جهت توسعه صنعت و کاربردهای ICT

هدف بنیادی ۲- فرهنگ‌سازی عمومی و ارتقاء دانش و آگاهی فناوری اطلاعات و ارتباطات منابع انسانی استان اصفهان

هدف بنیادی ۳- حمایت، مشارکت، فعال‌سازی و ارتقای جایگاه بخش خصوصی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات با رویکرد توسعه صنعت ICT

هدف بنیادی ۴- استقرار فراگیر کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در استان اصفهان

هدف بنیادی ۵- تدوین، مدیریت و پشتیبانی برنامه‌های توسعه‌ای فناوری اطلاعات و ارتباطات استان اصفهان

۲. سند پنج ساله توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات استان مازندران

چشم انداز

"مازندران استان پیشگام در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور در عصر اقتصاد دانش محور، پایگاه گردشگری منطقه و الگوی نمونه توسعه صنایع نوین و پاک با بهره گیری بهینه از فناوری اطلاعات و ارتباطات"

ماموریت

"فراهم نمودن زیرساختار ارتباطی، اطلاعاتی، انسانی و سازمانی و توسعه کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات به منظور توسعه و تقویت پتانسیل‌های استان در حوزه های گردشگری، صنایع پاک و تجارت خارجی در راستای توسعه پایدار اقتصاد دانایی محور"

اهداف

هدف ۱: ارتقاء کمی و کیفی خدمات عمومی و دولتی استان با بهره‌گیری از قابلیت های فناوری اطلاعات و ارتباطات

هدف ۲: بهره‌گیری بهینه از منابع و جاذبه‌های طبیعی استان در راستای توسعه گردشگری و کشاورزی مبتنی بر دانایی

هدف ۳: توسعه پایدار اقتصادی با تکیه بر تولید و عرضه دانش و توسعه صنایع سبز

هدف ۴: توسعه زیرساختهای مورد نیاز جهت حضور فعال در جامعه اطلاعاتی

هدف ۵: توسعه ظرفیتهای اجتماعی و ارتقاء فرهنگی و اجتماعی استان

۳. سند توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت نیرو در افق بیست ساله

چشم‌انداز

۱- کسب جایگاه ممتاز در کشور و منطقه در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات از طریق:

- کاهش شکاف دیجیتالی
- دستیابی به علوم و فناوری پیشرفته
- افزایش رفاه عمومی و عدالت اجتماعی از طریق بهره‌مند کردن آحاد جامعه از خدمات فناوری اطلاعات و ارتباطات

○ تعامل سازنده و موثر با سایر کشورها و نیز با مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی

۲- ارائه خدمات آب و برق با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در هر زمان و هر مکان

اهداف کلی

- ✓ افزایش میزان رضامندی مشتریان آب و برق
- ✓ تسهیل و تسریع در ارائه خدمات
- ✓ ارائه محصول (آب و برق و خدمات) با کیفیت
- ✓ کاهش هزینه‌های محصولات ارائه شده
- ✓ تضمین سلامت اداری از طریق دستیابی به دولت الکترونیک، آموزش الکترونیکی، تجارت الکترونیکی، ایجاد زیرساخت‌ها در فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه صنعت آب و برق

۴. سند راهبردی فناوری اطلاعات و ارتباطات استان چهارمحال و بختیاری

چشم‌انداز

"نمونه و پیشرو در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، کشاورزی الکترونیکی که با تأمین بستر و زیرساخت‌های ارتباطی و مخابراتی پیشرفته و پر سرعت برای کلیه سازمان‌ها و مردم استان، با هدف خدمت‌رسانی به مردم، دارای ادارات و سازمان‌هایی است که با فرآیندهای مهندسی شده، خدمات منتخب مورد نیاز مردم و سایر سازمان‌ها را به صورت الکترونیکی و مستمر ارائه می‌نماید. استان چهارمحال و بختیاری پیشرو در ارائه خدمات مختلف (به ویژه آموزشی و بهداشتی) از راه دور در کشور خواهد بود و با بهره‌گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات در صنایع تکمیلی کشاورزی، گردشگری و صنایع منتخب استان و استفاده بهینه از منابع آب، باعث بالا رفتن رفاه اجتماعی خواهد شد."

ماموریت

"تولید محصولات و خدمات فناوری اطلاعات به ویژه در زمینه نرم افزارهای تخصصی آب و کشاورزی و کاربرد وسیع و همه جانبه آنها در کلیه زمینه‌ها از جمله امور آموزش و ترویج، گردشگری، کشاورزی، منابع آب و خاک، خدمات الکترونیکی روستایی و صنایع منتخب استان"

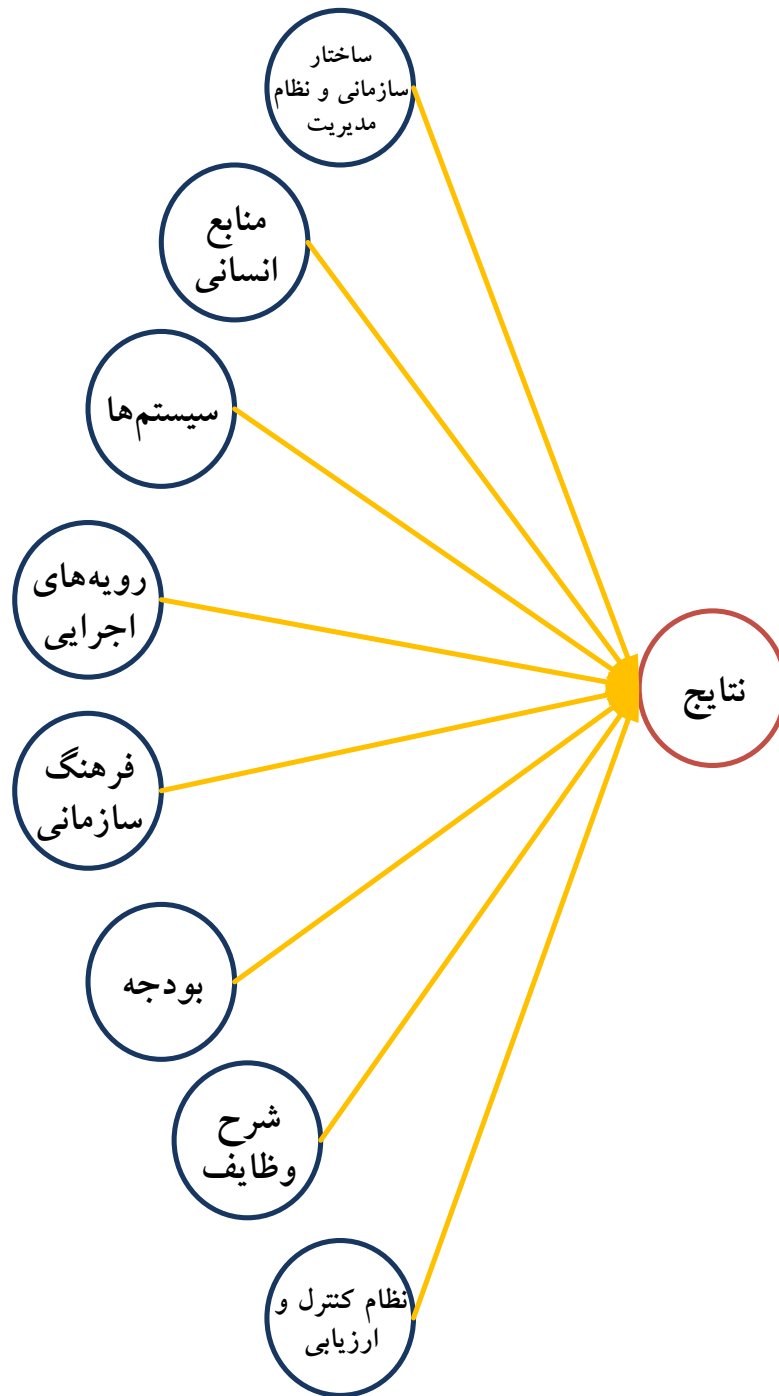
اهداف آرمانی

- ✓ بهبود استانداردهای زندگی مردم و ایجاد رفاه و آسایش برای مردم
- ✓ بهره‌وری بهتر از منابع طبیعی
- ✓ پرکردن فاصله بین شهر و روستا از طریق ایجاد روستاهای الکترونیکی
- ✓ اشاعه تولید علم و دانش و ایجاد جامعه‌ای با فرهنگ و با سواد

- ✓ بهبود وضعیت اشتغال و ایجاد فرصت های برابر برای کلیه افراد مردم
- ✓ توسعه پایدار فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی و ایجاد جامعه ای دانایی محور

پیوست شماره دو

نمودار علی-معلولی عارضه‌های حوزه فناوری اطلاعات

والسلام

دفتر برنامه‌ریزی و توسعه فناوری اطلاعات
گروه توسعه فناوری اطلاعات